

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

ΚΩΝΣΤ. Ι. ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ : Νεωτέρα φιλοσοφία. Ὁ Ἀγγλικὸς καὶ ὁ Γαλλικὸς διαφωτισμὸς. Τόμοι δύο. Ἐν Ἀθήναις : Ὁργανισμὸς ἐκδόσεως διδακτικῶν βιβλίων 1964, σσ. ιστ'+1220.

Ἐξεδόθη πρὸ ὀλίγου νέον ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφὴν δίτομον ἔργον τοῦ περι-κλεοῦς καθηγητοῦ τῆς φιλοσοφίας κ. Κωνστ. Ἰ. Λογοθέτου. Ὡς καὶ τὰ προηγούμενα, οὕτω καὶ τὸ παρὸν σύγγραμμα τοῦ καθηγητοῦ διακρίνεται διὰ τὴν ἀκρίβειαν καὶ σαφήνειαν τῆς ἐκθέσεως, τῆς περιγραφῆς καὶ τῆς ἑρμηνείας τῶν παντοειδῶν προβλημάτων τῆς νεωτέρας φιλοσοφίας, μάλιστα δὲ τοῦ Ἀγγλικοῦ καὶ Γαλλικοῦ διαφωτισμοῦ. Τὰ πολυπληθῆ καὶ πρωτότυπα πορίσματα αὐτοῦ συνάγει ὁ ἔξοχος καὶ πολυφίλητος διδάσκαλος μετ' ἀκριβῆ καὶ αὐστηρὸν ἔλεγχον τῶν πολυπληθεστάτων πηγῶν αὐτοῦ καὶ μετὰ διεξοδικωτάτην καὶ κριτικωτάτην ἀνάλυσιν, διασάφησιν καὶ ἑρμηνείαν τοῦ περιεχομένου αὐτῶν. Τὸ κάλλος τοῦ λόγου ἀμιλλᾶται λαμπρῶς πρὸς τὴν ἐμβριθείαν τοῦ φιλοσοφικοῦ λογιζμοῦ· ἀφογος τάξις καὶ ρυθμὸς, ἀκρίβεια καὶ ἀκολουθία λογιζμῶν τε καὶ λόγων ἀποτελοῦσι τοὺς θεμελιώδεις χαρακτῆρας τοῦ ἔργου.

Εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων γραμμῶν τοῦ «Προλόγου» δεσμεύει ὁ συγγραφεὺς νοῦν τε καὶ ψυχὴν τοῦ ἀναγνώστου διὰ τοῦ ὥραίου καὶ ἀνεφίκτου ὕφους αὐτοῦ, διὰ τῶν ὕψηλων διδασμάτων, ἅπερ οὗτος παρατίθεται ἡμῖν μετὰ τινος σπανίου ὄντως λεκτικοῦ μεγαλείου. Τὸν πρόλογον αὐτοῦ κατακλεῖει ὁ κ. Λογοθέτης διὰ λόγων ἀκραδάντου πίστεως ἐπὶ τὸ αἰώνιον καὶ ἀκατάλυτον κύρος τῶν ἱερῶν καὶ πολυτιμῶν ἰδανικῶν τῆς φυλῆς :

«Προπέμπων νῦν καὶ τὸ βιβλίον τοῦτο εἰς τὴν κοινὴν χρῆσιν εὐχομαι νὰ τύχη τῆς προσηκούσης προσοχῆς καὶ στοργῆς, ὥστε νὰ ἀποβῇ τὰ μάλιστα ἐπωφελές. Διότι ἀδαμαντίνως πέποιθα ὅτι διὰ τῆς σπουδῆς καὶ μετ' ἐπιστάσεως μελέτης τοιούτων βιβλίων οὐ μόνον εὐρύνεται καὶ φωτίζεται ἡ διάνοια, ἀλλὰ καὶ στομοῦται καὶ κρατύνεται ὁ χαρακτῆρ, ὥστε πάντες, καὶ ἰδίως οἱ νέοι, μύσται καὶ ἱεροφάνται παντὸς ὕψηλοῦ καὶ μεγάλου ἀποδεικνυόμενοι, νὰ παραμένωσι μέχρι τῆς ὑστάτης πνοῆς ἀθικτοὶ ὑπὸ τοῦ καυστικοῦ λιβὸς τοῦ χαμαιζήλου ὕλισμοῦ καὶ πάσης ἄλλης ἀλλοκότου κακοδοξίας, εὐεπίφοροι εἰς τὰ μεγάλα καὶ εὐένδοτοι πάντοτε εἰς πάντα τῆς ψυχῆς τὰ γενναῖα ὀρμήματα· θὰ ἔχωσιν αἰεὶ ἰδρυμένον ἐν τῇ καρδίᾳ εἰς τὴν Πατρίδα βωμόν· θὰ διατελῶσι περιέποντες μετὰ τιμῆς τὰς παραδόσεις προσηλωμένοι ἀνενδότως εἰς τὰ ἱερά καὶ ἅγια, καὶ ταῦτα θὰ ἔχωσι, διὰ παντὸς τοῦ βίου, ὄδηγόν (πολικόν) ἀστέρα· θὰ ὦσι θερμοῦργοι καὶ εἰς ἄκρον παράφοροι ἐνθουσιασταὶ πρὸς τὰ εὐγενῆ ἰδεώδη, ὧν τὴν θεραπείαν καὶ πραγμάτων αὐστηρῶς ἀξιοῖ καὶ ἐντόνως ἐπιτάσσει τῆς μεγωνύμου ἡμῶν φυλῆς ἢ μακρὰ καὶ τρισένδοξος ἱστορία. Τοῦτο δὲ οὐ μόνον εὐχόμεθα διακαῶς, ἀλλὰ καὶ ἐλπίζομεν ἰσχυρῶς».

Μετὰ μακρὰν εἰσαγωγὴν ἀναπτύσσονται ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τοῦ ἔργου μετὰ πάσης διεξοδικότητος αἱ ἀρχαὶ τῆς νεωτέρας φιλοσοφίας· ἐξετάζονται ἐν τῷ τόμῳ τούτῳ τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα τοῦ Βάκωνος, τοῦ Ὁββεσίου (Hobbes) καὶ τοῦ Ἑρβέρτου (Herbert). Ἀκολουθεῖ ἡ ἔρευνα τῆς φιλοσοφίας τοῦ μεγάλου Γάλλου διανοητοῦ Καρτεσιῦ καὶ τῶν θιασωτῶν αὐτοῦ, τῶν φιλοσόφων δηλαδὴ τῆς εὐκαίρου αἰτίας : Γεῖλιγγίου (Geulinx) καὶ Μαλεβραχίου (Malebranche), τῶν μυστικῶν φιλοσόφων :

Πασκάλ (Pascal) και Πουαρέ (Poiret) και τῶν σκεπτικῶν τέλος φιλοσόφων : Le Voyer, Ἰγέλιου και Βαύλου (Bayle). Ἀκολουθεῖ ἡ ἔρευνα τῆς ἐξαιρέτου πανθεικῆς φιλοσοφίας τοῦ Σπινόζα τῆς φιλοσοφίας ταύτης ἡ ἀνάπτυξις και ἐρμηνεία ἐπὶ πολὺ ἀπασχολεῖ τὸν συγγραφέα, ἄριστον γνώστην τοῦ οἰκείου φιλοσοφικοῦ συστήματος. Ἐνεκα τῶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἐρευνητῶν γενομένων πολλῶν παρανοήσεων ἦτο ἀνάγκη, ὅπως διεξαχθῆ ἐπιμελής και ἀκριβῆς διερεύνησις τῶν πηγῶν, ἵνα τὸ μέγα ἐκεῖνο φιλοσόφημα ἀπαλλαγῆ τῶν διαφόρων παρεξηγήσεων και διαστροφῶν και ἀποκατασταθῆ εἰς τὴν γνησίαν και καθαρὰν αὐτοῦ μορφήν. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐπετέλεσεν ὁ καθηγητῆς κ. Λογοθέτης μετ' ἀκαμάτου και ἐνθέου ζήλου, μετὰ τῆς διακρινούσης πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ σπανίας ἐμβριθείας καθαρωτάτου φιλοσοφικοῦ λογισμοῦ.

Τὸ δεῦτερον μέρος τοῦ ἔργου, ὅπερ και τὸ κυριώτερον εἶναι, ἐπιγράφεται :

«Ὁ Ἀγγλικὸς και Γαλλικὸς διαφωτισμὸς».

Μετὰ κατάλληλον εἰσαγωγὴν ἀναπτύσσονται ἐν τῷ μέρει τούτῳ ἡ φιλοσοφία τοῦ Λευκίου (Luecke), ἡ ἠθικὴ φιλοσοφία τῶν Ἀγγλῶν : Gudworth, Cumberland, Clarke, Wallenston, Shaftesbury, Hutcheson, Butler, Mandeville, Ἀδάμ Σμιθ και ἄλλων Ἀγγλῶν πάλιν ἠθικολόγων, αἱ περὶ φυσικῆς θρησκείας θεωρίαι τοῦ Coland, τοῦ Collins, τοῦ Woolston, τοῦ Findal, τοῦ Chubb και τοῦ Bolinbroke και ἡ περὶ φύσεως τέλος φιλοσοφία τοῦ Boyle και τοῦ Νεύτωνος.

Ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τοῦ ἔργου ἐξετάζεται κατ' ἀρχὰς ἡ συνειρμικὴ ψυχολογία τοῦ Hartley, τοῦ Priestley, τοῦ Βερκελείου, τοῦ Collier και τοῦ Χιουμίου (Hume), ἐν συνεχείᾳ δὲ ἡ φιλοσοφία τῆς Σκωτικῆς Σχολῆς, ἣν συγκροτοῦσιν ὁ Θ. Ρεΐδος (Reid) ὁ Beattie, ὁ Oswald, ὁ Stewart και ἄλλοι φιλόσοφοι. Ἀκολουθεῖ ἡ ἔρευνα τῆς Γαλλικῆς φιλοσοφίας, ἥς πρῶτοι ἀντιπρόσωποι εἶναι ὁ Μοντέσκιος και ὁ Βολταίρος. Ἐν ἰδίῳ κεφαλαίῳ ἀναπτύσσονται ἡ ἐν Γαλλίᾳ ἀναφανείσα «αἰσθησιοκρατία» (Κονδιλλάκιος, Ἐλβέτιος), ἡ «φισιοκρατία» (Mauvertius, Buffon, Robinet, Bonnet, Ἀλαμβέρτος και ἄλλοι) και ὁ «ὐλισμὸς» (Λαμετρῆς, Διδερῶτος, Ὀλβάχιος (Holbach), ἔτι δὲ ἡ κατὰ τοῦ ὕλισμοῦ ἀντιδρασις ἡ γενομένη ὑπὸ τοῦ πολλοῦ Ρουσσώ. Τέλος ὑποτυποῦνται αἱ ἀρχαὶ τῆς κοινωνικῆς φιλοσοφίας τοῦ Quesney, τοῦ Turgot, τοῦ Condorcet, τοῦ Morelly, τοῦ Mably, τοῦ Vaunenargues και ἄλλων κοινωνικῶν φιλοσόφων.

Ἐν τῷ «Ἐπιμέτρῳ» διαγράφονται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως συντόμως πως αἱ ἀρχαὶ ἄλλων τινῶν νεωτέρων φιλοσόφων. Μετ' εἰσαγωγὴν ἐπιγραφομένην :

«Πρὸς ἰδεολόγον φιλοσοφίαν»

ἀκολουθοῦσι τὰ κεφάλαια :

«Ἡ ἰδεοκρατία τοῦ Λεϊβνιτίου».

«Ὁ Ἐγελος».

«Ὁ ἐγελισμὸς ἐν Γερμανίᾳ».

«Σύντομος εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Σχολὴν τῆς Βάδης».

Ἐν τῷ τελευταίῳ τῶν κεφαλαίων τούτων γίνεται λόγος περὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ A. Windelband, τοῦ B. Rickert και τοῦ Eucken και περὶ τῆς θεωρίας τέλος τοῦ Waihinger (τῆς φιλοσοφίας τῶν πλασμάτων ἢ τοῦ «ὡς ἔάν»).

Τὸ ὅλον ἔργον ἐπιστέφουσι τρεῖς πίνακες ὄρων και πραγμάτων και κυρίων ὀνομάτων μετὰ πολλῆς ἀκριβείας συντεταγμένον.

Τὴν δικαιότεραν κριτικὴν ἀξιῶσιν τοῦ λαμπροῦ τούτου συγγράμματος ἀποτελεῖ ἡ σύστασις πρὸς ἐπιμελῆ ἀνάγνωσιν αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους. Ἐκδοθὲν τὸ ἔργον ὑπὸ τοῦ «Ὄργανισμοῦ ἐκδόσεως διδακτικῶν βιβλίων» εἶναι πολὺ εὐδίων και δύνανται οὕτως εὐκόλως, ὅπως καλὸς και πολῦτιμος πνευματικὸς σύντροφος καταστήσῃ οὐ μόνον τῶν εἰδικῶν, τῶν φιλοσοφούντων και τῶν φιλολόγων, ἀλλὰ και παντός ἐν γένει λογίου ἀνθρώπου ἐπιθυμοῦντος, ὅπως σαφῆ ἔννοιαν ἔχη τῶν πολλῶν και μεγάλων φιλοσοφημάτων τῶν νεωτέρων χρόνων.

Καθ' ἣν στιγμὴν κατακλείω τὴν σύντομον ταύτην κριτικὴν καταξίωσιν και τί-

μησιν τοῦ ἐν λόγῳ κατὰ πάντα ὑπερόχου φιλοσοφικοῦ ἔργου, στρέφω τὸν λογισμὸν ἐν εὐλαβείᾳ σιγῇ ἀπεριορίστου θαυμασμοῦ καὶ πολλῆς ὑπερηφανίας πρὸς τὸν σοφὸν δημιουργὸν αὐτοῦ, τὸν πολυφίλητον διδάσκαλον, ὅστις ἐν τῇ ἡμερᾷ τῆς ἐν Ψυχικῷ κοιτικίας αὐτοῦ νέα πάντοτε τεκμήρια τῆς ἀκαμάτου καὶ ἀμειώτου αὐτοῦ ἀπιστημονικῆς ἀλκῆς παρέχει τῷ πνευματικῷ βίῳ τῆς χώρας. Εἶθε ὁ πανάγαθος Θεός, ὅπως χαρίζεται τῷ σεμνῷ τούτῳ ἐργάτῃ παντὸς ὠραίου καὶ ὕψηλοῦ, τῷ καθηγητῇ κ. Λογοθέτῃ, μακρότητα εὐτυχῶν ἡμερῶν, ἵνα πλουσιῶς περαιτέρω καταρδεύῃ τῆς φιλοσοφίας τὸ ἀειθαλὲς δένδρον, ὅπερ ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν τὸ πρῶτον εὐανθὲς καὶ εὐχυμον ἀναφυὲν πολύφυλλον καὶ εὐδρῶσον ἀκμάζει καὶ σήμερον ἐν τῷ συγχρόνῳ ἡμῶν πνευματικῷ βίῳ καὶ θά ἀκμάζη ἐν αὐτῷ πάντοτε εἰς αἰῶνας αἰῶνων.

ΚΩΝΣΤ. Ι. ΜΕΡΕΝΤΙΤΗΣ

*
* *

MYCENAEAN STUDIES, Proceedings of the third International Colloquium for Mycenaean Studies held at «Wingspread», 4—8 September 1961, edited by Emmett L. Bennett, jr., 1964 Madison, the University of Wisconsin Press, σφ. 8 Μ, σελ. X+284, τιμὴ \$ 6.

Ἡ ἐπίδοσις τῶν μυκηναϊκῶν σπουδῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη καὶ ἡ πληθώρα τῶν ἐρευνητῶν, ἰδίᾳ μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ventrīs ἀποκρυπτογράφησιν τῆς γραφῆς τῶν πινακίδων τῆς Μυκηναϊκῆς ἐποχῆς, ἔσχεν ὡς ἐπακολούθημα δυσχέρειάν τινα περὶ τὴν συνεννόησιν τῶν μελετητῶν λόγῳ τῶν ἐμφανισθεισῶν διαφορῶν περὶ τὴν διατύπωσιν τῶν πορισμάτων τῶν ἐρευνητῶν ὑφ' ἐκάστου τούτων. Ὅντως παρουσιάσθησαν ποικιλίαι περὶ τὴν μεταγραφὴν τῶν διαφόρων φωνητικῶν σημείων (φθογογραμμάτων) εἰς τὴν λατινικὴν καθὼς καὶ περὶ τὴν ἀρίθμησιν αὐτῶν, ὁμοίως κατὰ τὴν μεταγραφὴν τῶν ἰδιογραμμάτων τῶν ἀντιστοιχούντων εἰς ἀντικείμενα (ἔλαιον, οἶνος, ἀνήρ, ἵππος κλπ.) καὶ κατὰ τὴν ἀρίθμησιν τούτων. Ἐπίσης παρουσιάσθη πολυμορφία κατὰ τὴν ὀνοματολογίαν τῶν μετρικῶν σημείων καθὼς καὶ κατὰ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν ἀναγκαίων συμβόλων εἰς τὰ κριτικὰ ὑπομνήματα τῶν σχετικῶν ἐκδόσεων. Ἡ ἀνάγκη τῆς ἐνοποιήσεως καὶ σταθεροποιήσεως τῶν μέσων τῆς διατυπώσεως τῶν πορισμάτων τῶν περὶ τὴν γραμματικὴν γραφὴν ἐρευνητῶν ἐγένετο ἐγκαίρως αἰσθητὴ καὶ ἡ κοινὴ ἐπιθυμία πρὸς συντονισμὸν καὶ μεθοδικωτέραν διεξαγωγὴν τοῦ ἐρευνητικοῦ ἔργου ἐπέβαλε τὴν συνεννόησιν ὄλων τῶν ἐνδιαφερομένων. Αὕτη ἐπεδιώχθη διὰ τῆς συγκροτήσεως ἐδικῶν συνεδρίων. Τὸ πρῶτον διεθνὲς συνέδριον ἐπὶ τῶν μυκηναϊκῶν κειμένων συνεκροτήθη εἰς τὸ Gif - sur - Yvette παρὰ τοὺς Παρισίους τὴν 3—7 Ἀπριλίου 1956. Τὸ δεῦτερον διεθνὲς συνέδριον τῶν μινω - μυκηναϊκῶν σπουδῶν ἔλαβε χώραν εἰς τὴν Ραβία τῆς Ἰταλίας τὴν 1—5 Σεπτεμβρίου 1958 καὶ τὸ τρίτον διεθνὲς συνέδριον τῶν μυκηναϊκῶν σπουδῶν ἐγένετο τὴν 4—8 Σεπτεμβρίου 1961 εἰς τὸ κέντρον διαλέξεων Wingspread τῆς πόλεως Racine Wisconsin τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Emmett L. Bennett, jr. Εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο συνέδριον ἀναφέρεται ὁ ἐν τῇ κεφαλίδι ἀναφερόμενος τόμος.

Ὁ τόμος περιλαμβάνει πρῶτον μέρος ὀλιγοσέλιδον, εἰς ὃ ἐκτίθενται τὰ πρακτικὰ τοῦ Συνεδρίου καὶ αἱ ληφθεῖσαι ἀποφάσεις. Δεύτερον μέρος, ἔνθα καταχωρίζονται 22 ἐκλεκταὶ μελέται σχετικαὶ πρὸς τὴν γραμμικὴν γραφὴν. Παράρτημα περιλαμβάνον τὴν σύμβασιν Wingspread διὰ τὴν μεταγραφὴν τῶν μυκηναϊκῶν κειμένων (τῆς γραμμικῆς Β), ἐκτιθεμένην εἰς τέσσαρας πίνακας, α') διὰ τὴν μεταγραφὴν τῶν φωνητικῶν σημείων